

UNIwersytet Medyczny w Białymstoku

Klinika Otolaryngologii

Kierownik – Prof. dr hab. n. med. Marek Rogowski

15 - 276 Białystok ul. Skłodowskiej-Curie 24 A

tel: (085) 831 – 82 - 69

e-mail: otol@umb.edu.pl

Białystok, 08.08. 2022 r

Opinia

**w sprawie osiągnięcia naukowego dr n. hum. Joanny Kobosko oraz jej
aktywności naukowej, w oparciu o które ubiega się o stopień doktora
habilitowanego nauk medycznych w dziedzinie nauk medycznych i nauk o
zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu**

Dane biograficzne

Dr n. hum. Joanna Kobosko ukończyła studia na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego (specjalizacja psychologia kliniczna człowieka dorosłego). Stopień magistra uzyskała w 1987 roku. W latach 1987 do 1989 zatrudniona była w Instytucie Wzornictwa Przemysłowego w Warszawie, a od 1994 do 1995 roku w Specjalistycznym Ośrodku Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu PZG w Warszawie. Od 1996 r do chwili obecnej pracuje w Instytucie Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie/Kajetany (IFPS), od 2008 roku na stanowisku adiunkta. Do 2019 roku zatrudniona była w Klinice Rehabilitacji IFPS, a od roku 2020 pracuje w Zakładzie Audiologii Eksperymentalnej IFPS. W latach 2018-2021 na Uniwersytecie Marii Curie - Skłodowskiej w Lublinie (kierunku logopedia z audiologią) prowadziła przedmiot: Wybrane zagadnienia z surdopsychologii. W 2008 roku na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie rozprawy doktorskiej pt.: „Tożsamość macierzyńska słyszących matek młodzieży głuchej i jej znaczenie dla rozwoju osobowej tożsamości tej młodzieży” uzyskała stopień naukowy doktora nauk medycznych.

Ocena formalna

Otrzymane przeze mnie materiały: autoreferat, osiągnięcie stanowiące podstawę postępowania habilitacyjnego (o których mowa w art.219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz.1668 ze zm.) oraz wykaz istotnej aktywności naukowej i analiza bibliometryczna, według mojej oceny spełniają wymogi formalne określone w Ustawie.

Ocena osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe Habilitantka wskazała cykl 5 publikacji powiązanych tematycznie i opublikowanych w recenzowanych czasopismach. Osiągnięcie naukowe zatytułowano „Jakość życia osób dorosłych z postlingwalną utratą słuchu: częściową głuchotą i głuchotą, korzystających z implantu ślimakowego”. Sumaryczny IF dla osiągnięcia naukowego wynosi 10,299 (w tym publikacje jako pierwszy autor stanowią: 7,796), sumaryczna punktacja MEiN dla osiągnięcia naukowego 228 (w tym publikacje jako pierwszy autor stanowią 158). Wszystkie publikacje są wieloautorskie, niemniej z załączonych informacji wynika, że Kandydatka pełniła kluczową rolę w powstawaniu tych prac:

Kobosko J. Jędrzejczak WW, Piłka E, Pankowska A, Skarzynski H. Satisfaction with cochlear implants in postlingually deaf adults and its nonaudiological predictors: psychological distress, coping strategies, and self-esteem Ear Hear, 2015; 36(5):605–18. IF=2,517; MEiN – 45

Badania dotyczą pozaaudiologicznych (psychologicznych) uwarunkowań satysfakcji z implantu ślimakowego (CI) u osób z postlingwalną utratą słuchu w stopniu głębokim, do jakich zaliczyć można: samoocenę globalną, strategie radzenia sobie ze stresem i psychologiczny dystres. Podjęte zagadnienie należy do obszarów bardzo ważnych, ale dość rzadko eksplorowanych z tego względu, że badacze przede wszystkim poszukują audiologicznych uwarunkowań satysfakcji z CI. W pracy uwzględniono także czynniki socjodemograficzne oraz związane z głuchotą (m.in. czas trwania głuchoty) i CI (m.in. czas korzystania z CI). Wykazano, że większość osób badanych ocenia zadowolenie z CI jako wysokie i bardzo wysokie (>80%) niezależnie od wieku i czasu korzystania z CI, a także że nie istnieje związek między poziomem satysfakcji z CI a wynikami audiometrii słownej w ciszy i w szumie. Stwierdzono, że pozytywna samoocena, mniejsze nasilenie symptomów depresji oraz stosowanie strategii radzenia sobie ze stresem, do jakich należy poczucie humoru i odwracanie uwagi

sprzyjają większej satysfakcji z CI, a także że istotną rolę odgrywa w powyższych zależnościach czas korzystania z CI oraz wiek osób korzystających z CI. Rezultaty badań wskazują na istnienie psychologicznych uwarunkowań satysfakcji z CI, a tym samym na ważną rolę różnych form interwencji psychologicznych i ich dostępności dla pacjentów z głuchotą postlingwalną zaopatrzonych w implant ślimakowy. Jest to niezmiernie ważny wniosek mający zastosowanie w praktyce.

Kobosko J. Poczucie niepełnosprawności a percepcja siebie i objawy depresji u osób dorosłych z głuchotą postlingwalną korzystających z implantu ślimakowego. *Nowa Audiofonologia*, 2015; 4(1): 41–54. IF=0; MEiN – 3

Celem badań była ocena nasilenia poczucia niepełnosprawności u osób z głuchotą postlingwalną i zbadanie jego związku z percepcją siebie, doświadczanymi objawami depresji i czynnikami socjodemograficznym oraz zmiennymi związanymi z głuchotą i implantem ślimakowym (CI) (czas doświadczania głuchoty i czas korzystania z CI). W badaniach wzięło udział 94 uczestników hospitalizacji rehabilitacyjnych z głuchotą nabytą powyżej 3 i pół roku życia, w wieku od 23 do 81 lat, korzystających z jednego implantu ślimakowego, który otrzymali po 18 roku życia. Stwierdzono, że poczucie niepełnosprawności o średnim i wysokim nasileniu doświadcza 58,4% biorących udział w badaniu. Z większym poczuciem niepełnosprawności wykazuje istotny związek spostrzeganie siebie w porównaniu z innymi ludźmi jako głupszego, słabszego, niesamodzielnego, samotnego i nieśmiałego, natomiast z mniejszym poczuciem niepełnosprawności wiąże się spostrzeganie siebie jako słyszącego, lubianego, wesołego i atrakcyjnego fizycznie (ANOVA). Osoby postlingwalnie ogłuchłe z CI o większym poczuciu niepełnosprawności spostrzegają siebie ogólnie mniej pozytywnie. Poczucie niepełnosprawności może zatem wskazywać, jak dana osoba radzi sobie ze swoją niepełnosprawnością (głuchotą). Jest to istotna wskazówka dla osób prowadzących rehabilitację słuchową u pacjentów z CI.

Kobosko J, Jędrzejczak WW, Gos E, Geremek-Samsonowicz A, Ludwikowski M, Skarżyński H. Self-esteem in the deaf who have become cochlear implant users as adults. *PLoS One*, 2018; 13(9):e0203680. IF=2,776; MEiN – 40

W pracy podjęto zagadnienie globalnej samooceny jako istotnego predyktora zdrowia psychicznego także w odniesieniu do osób o różnym stopniu ubytku słuchu (głuchota v. częściowa głuchota) oraz o różnym jego początku (prelingwalny v. postlingwalny),

które zostały użytkownikami implantów ślimakowych po 18. roku życia. Celem badań była ocena poziomu samooceny i weryfikacja jej związków z czynnikami związanymi z głuchotą (m.in. początek głuchoty: prelingwalny v. postlingwalny i stopień ubytku słuchu: głuchota v. częściowa głuchota) oraz CI (m.in. czas korzystania z CI, satysfakcja z CI), a także z czynnikami socjodemograficznymi. Wykazano, że poziom samooceny globalnej u badanych osób jest istotnie niższy względem populacji ogólnej w Polsce. Po uwzględnieniu stopnia i początku utraty słuchu okazało się, że zagrożone niską samooceną globalną są osoby głuche zwłaszcza z postlingwalną utratą słuchu. Z wyższą samooceną globalną pozostaje w związku większa satysfakcja z CI. Koreluje z tym także płeć męska, pozostawanie w związku małżeńskim/partnerskim, wyższe wykształcenie oraz bycie zatrudnionym (uczącym się). Rezultaty potwierdziły, że głuchota i częściowa głuchota są czynnikiem ryzyka obniżonej samooceny globalnej, a także wskazują na znaczenie dostępności różnych form interwencji o charakterze psychoedukacyjnym i psychoterapeutycznym, które będą sprzyjać podniesieniu samooceny, co wiąże się m.in. z przepracowaniem problemu własnej głuchoty i jej konsekwencji.

Kobosko J, Jedrzejczak WW, Barej A, Pankowska A, Geremek-Samsonowicz A, Skarzynski H. Cochlear implants in adults with partial deafness: subjective benefits but associated psychological distress. *Eur Arch Otorhinolaryngol*, 2021; 278(5):1387–1394. IF=2,503; MEiN – 70

W podjętych badaniach poszukiwano odpowiedzi na pytanie, czy subiektywna ocena korzyści z implantu ślimakowego (CI) dokonywana przy użyciu przeznaczonego do tego celu kwestionariusza (NCIQ) i ogólna satysfakcja z CI (VAS) pozostają w związku z psychologicznym dystresem oraz płcią osób z częściową głuchotą, jednostronnie zaopatrzonych w CI. W badaniach uczestniczyło 71 osób z częściową głuchotą, które wypełniły dwa kwestionariusze (NCIQ, GHQ-28) oraz ankietę informacyjną. Wyniki pokazują, że korzyści z CI zostały średnio ocenione przez osoby badane na 66% (średnia ocen 6 skal NCIQ), przy czym kobiety oceniają je niżej. Osoby z częściową głuchotą z CI cechuje ogółem wyższe nasilenie psychologicznego dystresu względem populacji ogólnej. Badane kobiety wykazały większe nasilenie objawów niepokoju i bezsenności w porównaniu do mężczyzn z częściową głuchotą z CI. Okazało się, że wyłącznie u kobiet występuje istotna zależność między doświadczanym psychologicznym dystresem a percepcją korzyści z CI (NCIQ) i dotyczy obszarów

związanych z psychospołecznym funkcjonowaniem jako użytkownika CI. Nie stwierdzono natomiast związku między dystresem, a satysfakcją z CI u osób z częściową głuchotą. Wykazano, że w przeciwieństwie do mężczyzn stan emocjonalny kobiet z częściową głuchotą wiąże się z percepcją korzyści z CI, co oznacza, że szczególnie kobiety z częściową głuchotą o podwyższonym dystresie psychologicznym będą wymagały różnych form pomocy psychologicznej, aby uzyskiwać większe korzyści z CI w ich subiektywnej ocenie, a tym samym zwiększyć efektywność tej metody leczenia częściowej głuchoty.

Rostkowska J, Skarzynski PH, Kobosko J, Gos E, Skarzynski H. Health-related quality of life in adults with profound postlingual hearing loss before and after cochlear implantation. *Eur Arch Otorhinolaryngol*, 2021; Jun 8.

Badania miały na celu ocenę ogólnej jakości życia zależnej od zdrowia (HRQoL) u osób z głuchotą postlingwalną przed operacją wszczepienia implantu ślimakowego (retrospektywnie) i po operacji zaopatrzenia w CI w okresie od 0,7 do 3 lat. Do tego celu wykorzystano kwestionariusz AQoL-8d oraz ankietę informacyjną. Badaniami objęto 104 osoby w wieku od 28 do 70 lat w momencie implantacji. Stwierdzono, że HRQoL uległa istotnej poprawie we wszystkich wymiarach jakości życia za wyjątkiem sfery bólu. Największe zmiany nastąpiły w wymiarze AQoL-8d Zmysły oraz Poczucie Wartości. Istotna zmiana HRQoL u osób z głuchotą postlingwalną niemalże we wszystkich ocenianych wymiarach względem okresu sprzed implantacji dowodzi wysokiej efektywności implantacji ślimakowej jako metody leczenia tej grupy pacjentów.

Podsumowując wyniki badań omawianego cyklu prac należy stwierdzić, że u osób postlingwalnie ogłuchłych z głuchotą i częściową głuchotą istnieje zależność między samooceną globalną, psychologicznym dystresem i strategiami radzenia sobie ze stresem, a satysfakcją z CI oraz percepcją korzyści z CI, które są miarą jakości życia zależnej od zdrowia (HRQoL). Te nowatorskie badania pozwalają na odrębną charakterystykę osób z postlingwalną utratą słuchu: częściową głuchotą i głuchotą, korzystających z CI w odniesieniu do ogólnej jakości życia (QoL), HRQoL, w tym HRQoL w aspekcie głuchoty/słyszenia. Dodatkowo pozwalają poznać współzależności między HRQoL a dobrostanem psychicznym, a co za tym idzie proponować stosowne działania wobec osób z postlingwalną głuchotą i częściową głuchotą.

Jednocześnie wyniki przeprowadzonych badań stanowią ewaluację metody leczenia osób z głuchotą i częściową głuchotą z wykorzystaniem implantów ślimakowych. Ma to istotne znaczenie praktyczne gdyż wyraźnie wskazuje, że taką ewaluację należy wpleść w proces kwalifikacji do CI jak i w ocenę wyników leczenia. Badania dowodzą również, że do uzyskania sukcesu korzystania z CI wymagane są różne formy pomocy psychologicznej.

Należy zaznaczyć, że rezultaty przeprowadzonych badań rzucają nowe światło na pozaaudiologiczne, tj. psychologiczne uwarunkowania satysfakcji z CI u osób postlingwalnie głuchych, co stanowi innowacyjne podejście do problemu oceny wyników leczenia i wytycza cenny kierunek badań. Okazało się, że większa satysfakcja z CI jest uwarunkowana wyższą samooceną globalną w odniesieniu do osób z głuchotą postlingwalną oraz częściową głuchotą, jak i mniejszym nasileniem psychologicznego dystresu, w tym objawów depresji.

Z zaprezentowanych przez Habilitantkę wyników dotyczących HRQoL wypływa postulat wsparcia psychologicznego (psychoedukacja, poradnictwo psychologiczne, psychoterapia, grupy wsparcia) osób z postlingwalną utratą słuchu, korzystających z CI. Postulat ten powinien znaleźć poczesne miejsce w wytycznych diagnostyczno-terapeutycznych dotyczących leczenia głuchoty i uzyskać pełne wsparcie płatnika systemowego. Przeprowadzone badania i ich rezultaty wskazują też kierunki działań wobec pacjentów głuchych i z częściową głuchotą w trosce o ich optymalne zdrowie fizyczne i psychiczne, czyli HRQoL.

Wyniki badań uzyskane przez Habilitantkę w jednoznaczny sposób pozwoliły na wykazanie efektywności implantacji ślimakowej, zwłaszcza stosowanej jako metody leczenia wobec osób z częściową głuchotą z perspektywy QoL, oraz w odkrywczy sposób (szczególnie dla otochirurgów i audiologów) pokazały specyfikę psychologicznego funkcjonowania osób dorosłych z postlingwalną utratą słuchu.

Dr n. hum. Joanna Kobosko poprzez swoje badania zaprezentowała kompleksowe i zarazem nowe spojrzenie na ewaluację wyników leczenia przy pomocy implantacji ślimakowej z perspektywy ocenianej wieloaspektowo jakości życia. Wyniki jej badań mają istotne znaczenie poznawcze, a przede wszystkim praktyczne. Wykazała, że audiologiczne wyniki leczenia stają się pełnowartościowe gdy uzupełnimy je o wieloaspektową ocenę psychologiczną, a w rehabilitacji zastosowana zostanie odpowiednia interwencja psychologiczna.

Tematyka i ocena publikacji z poza cyklu habilitacyjnego

Głównym zainteresowaniem naukowo-badawczym Habilitantki są psychologiczne uwarunkowania zaburzeń słuchu. Poza zaprezentowanym cyklem 5 powiązanych tematycznie publikacji składających się na osiągnięcie naukowe i będących podstawą do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, dorobek naukowy dr n. hum. Joanna Kobosko obejmuje publikacje poświęcone kilku dość bliskim obszarom tematycznym. Są to prace dotyczące psychologicznych uwarunkowań funkcjonowania rodziców dzieci głuchych, a także dzieci z centralnymi zaburzeniami przetwarzania słuchowego, publikacje poświęcone psychospołecznemu funkcjonowaniu młodzieży i osób dorosłych o różnym typie głuchoty (prelingwalna v. postlingwalna), włączając użytkowników implantów ślimakowych, doniesienia dotyczące pomocy psychologicznej dla rodziców dzieci głuchych i poświęcone rozwojowi psychoruchowemu dzieci głuchych i językowemu młodzieży głuchej w kontekście tożsamości macierzyńskiej słyszących matek. Habilitantce nieobca jest też tematyka terapii szumów usznych.

Z bardzo bogatego dorobku z tego zakresu na szczególną uwagę zasługują aktualne doniesienia opublikowane w 2021 r. w *Journal of Pediatric Nursing*, *International Journal of Disability, Development and Education*, *Frontiers in Psychology*, *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, gdzie obok przedstawienia cennych wyników badań dotyczących psychospołecznego funkcjonowanie osób z głuchotą prelingwalną i postlingwalną korzystających z implantu ślimakowego wiele uwagi poświęciła problematyce wieku rozwojowego. Prace mają duże znaczenie praktyczne, tematyka jest frapująca dla każdego audiologa i psychologa klinicznego, a publikacje mają istotną wartość „naukometryczną”. Publikacje te powinny również zainteresować otorynolaryngologów. Równie ciekawe i aktualne są opublikowane w *European Archives of Oto-Rhino-Laryngology* (2020) oraz *Journal of Hearing Science* (2021) badania dotyczące psychologicznych aspektów terapii szumów usznych.

Z omawianego kręgu tematycznego warte są również odnotowania dwa rozdziały w podręcznikach międzynarodowych i 27 rozdziałów w podręcznikach krajowych.

Doświadczenie w pracy naukowej w zespołach badawczych Habilitantka zdobyła w ramach realizacji projektu MNiSW nr 2 PO5E 109 28, w którym była

głównym wykonawcą oraz uczestnicząc w projekcie INNOSENSE, współfinansowanym przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu STRATEGMED.

Podsumowanie dorobku naukowego

W ocenie parametrycznej sumaryczny impact factor dorobku naukowego Habilitantki wynosi 23,222 w tym osiągnięcie naukowe 10,299, a dorobek naukowy 12,923 punktów IF. W punktacji MEiN osiągnięcie naukowe uzyskało 228 punktów, dorobek naukowy 1016. Liczba cytowań wg bazy Web of Science prac zgłoszonych do osiągnięcia naukowego oraz dorobku naukowego wynosi 25, indeks Hirscha 3 (wg bazy Scopus liczba cytowań 30, indeks Hirscha 4).

Przejawem aktywności naukowej Habilitantki są też jej liczne wystąpienia na specjalistycznych konferencjach naukowych, krajowych i zagranicznych.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Działalność dydaktyczna dr n. hum. Joanny Kobosko jest różnorodna, typowa dla nauczyciela akademickiego i związana między innymi z nauczaniem surdologopedii na różnych szczeblach edukacji. Dydaktykę prowadziła m.in. na kierunku logopedia z audiologią UMCS, w Akademii Profesjonalnego Nauczyciela Mazowieckiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, na studiach podyplomowych Akademii Pedagogiki Specjalnej oraz w Centrum Zawodowym Doskonalenia Nauczycieli w Siedlcach i Białymstoku. Przedmiot pt. „Nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów interpersonalnych” wykladała w Policealnej Szkole Audiologii IFPS.

Należy też podkreślić imponujące zaangażowanie Habilitantki w pracy organizacyjnej na rzecz osób głuchych, słabo słyszących i ich rodzin. Od roku 1999 jest zaangażowana w działalność European Society for Mental Health and Deafness (ESMHD), europejskiego stowarzyszenia zajmującego się sprawami zdrowia psychicznego głuchych, dzieci, dorosłych i ich rodzin. Od 2008 do 2018 reprezentowała nasz kraj w Radzie ESMHD; w 2010 r. otrzymała nagrodę od Dr Ines Sleeboom van Raaij, ówczesnej Przewodniczącej ESMHD za pracę i zaangażowanie na rzecz osób z problemami słuchu w Polsce. Uczestniczyła w organizowanych europejskich i światowych konferencjach i kongresach, jak i w pracach SIG (Special Interest Group) w ramach ESMHD. Podczas VI World Congress on Mental Health and

Deafness w Belfaście w 2014 roku została zaproszona do Komitetu Naukowego tego Kongresu.

Dr n. hum. Joanna Kobosko współpracowała przez wiele lat ze Stowarzyszeniem Rodziców i Przyjaciół Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu w Warszawie (do 2010 r.) wydając w ramach tej współpracy publikację zbiorową: „Młodzież głucha i słabosłysząca w rodzinie i otaczającym świecie” oraz prowadziła zajęcia psychoedukacyjne (warsztaty, spotkania) dla rodziców dzieci głuchych. Uczestniczyła w różnych inicjatywach na rzecz środowiska osób głuchych i słabosłyszących, jak np.: w pracach nad upowszechnianiem idei i działań na rzecz Deaf Studies w Polsce. Została zaproszona do wygłoszenia wykładu podczas obrad w ramach działalności Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz różnych środowisk osób głuchych i słabosłyszących (RPO, marzec 2014), a także przedstawienia referatu podczas seminarium naukowego zorganizowanego w Senacie RP na temat: „Człowiek głuchoniemy – życie, wychowanie, edukacja”. W roku 2016 m.in. za wymienione aktywności uhonorowana została Brązowym Krzyżem Zasługi.

Wniosek końcowy

Dr n. hum. Joanna Kobosko w cyklu publikacji będących oryginalnym osiągnięciem naukowym, zaprezentowała kompleksowe i zarazem nowe spojrzenie na ocenę wyników leczenia przy pomocy implantacji ślimakowej z perspektywy przedstawionej wieloaspektowo jakości życia. Wyniki jej badań mają istotne znaczenie poznawcze, a przede wszystkim praktyczne. Wykazała, że audiologiczne wyniki leczenia stają się pełnowartościowe gdy uzupełnimy je o szeroką ocenę psychologiczną, a w rehabilitacji zastosowana zostanie odpowiednia interwencja psychologiczna.

Podjęcie przez Habilitantkę tej tematyki i doskonałej jakości opracowanie wyników badań stanowiących osiągnięcie naukowe potwierdza, iż jest ona niekwestionowanym ekspertem w swojej dziedzinie o dużym doświadczeniu i szerokich kontaktach naukowych. Również jej dorobek naukowy potwierdza, że Habilitantka wykazała się istotną aktywnością naukową. Jestem przekonany, że uzyskanie tytułu samodzielnego pracownika naukowego stymulować będzie dalszy rozwój naukowy i zawodowy dr n. hum. Joanny Kobosko.

Również działalność na polu dydaktycznym i organizacyjnym Kandydatki oceniam wysoce pozytywnie.

Biorąc pod uwagę moją ocenę osiągnięcia naukowego i aktywności naukowej, a także pracy dydaktycznej Habilitantki uważam, że osiągnięcia dr n. hum. Joanny Kobosko w pełni odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust.1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* Dz.U. z 2018 r. poz.1668 ze zm..

Po zapoznaniu się z rozprawą habilitacyjną, dorobkiem naukowym i działalnością zawodową Kandydatki wnoszę do Rady Dyscypliny Nauk Medycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego o dopuszczenie dr n. hum. Joanny Kobosko do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Prof. dr hab. n./med. Marek Rogowski